

en „Menschen en Bergen” hebben velen het bezwaar, dat er niet genoeg schifting in is gemaakt tusschen het belangrijke en het geobserveerde en dat de al te sterke detailleering belet tot een totalen indruk te komen”. Hoe doet men dat, in een letterkundig opstel: schifting maken tusschen het belangrijke en het geobserveerde? En is geobserveerd zijn een kenmerk van onbelangrijkheid? Het lijkt mij zonderling, maar toch nóg ietwat . . . nu ja, onnoozeler (ik kan er heusch geen ander woord voor ontdekken) vind ik een critiek als de volgende: „In 1887 verscheen de van 1881—1885 geschreven roman „Een Liefde”, die door zijn zeer naturalistisch karakter (!!! heb je ooit zoo'n leekenopmerking...!) veel aanstoot gaf en die ook bij een minder bekenden uitgever het licht zag (!!) Is het niet bijna compromittant? Parmantig-wijsneuzig noem ik ook dit: „Zeker is de stijl van Van Deyssel geheel ongeschikt om iets anders te zijn dan het voermiddel van de gedachten van één bepaalde persoonlijkheid (dat hoeft dan ook nauwelijks, zou men zoo zeggen! Welk een omslachtige wijze om uit te drukken dat Van Deyssel's stijl zeer persoonlijk is!) Als voorbeeld voor anderen is hij *) volmaakt ongeschikt en zelfs kan men niet zeggen dat zij een aanwijzing geeft omtrent de richting, waarin de nederlandsche stijl zich behoort te ontwikkelen” (!)

Had de schrijver van dit vreemdsoortig artikeltje er nu ten minste ook maar een litteratuur-opgave aan toegevoegd, zoo zouden argelooze lezers ten minste kunnen te weten komen waar zij iets anders over Van Deyssel vinden kunnen, doch hier juist moeten wij alle bibliografie ontberen.

Nu wij toch over „Winkler Prins” en de nederlandsche litteratuur spreken, het heeft mij bevreed, dat de dichter Bastiaanse onvermeld bleef. Doch zulke verzuimen, of abuizen, geschieden dikwijls onwillekeurig en kunnen in een (allicht onvermijdelijk) supplement hersteld worden. H. R.

*) De spatieeringen zijn van mij. H. R.

JUST HAVELAAR, Oud-Hollandsche figuurschilders, met 20 platen, Haarlem, de Erven F. Bohn, 1915.

Langzamerhand begint de litteratuur over de nederlandsche schilderkunst der 17e eeuw omvangrijker te worden en het zijn ook niet meer alléén monografieën, die de aandacht vragen. Eindelijk wordt begrepen, dat ook onze 17e eeuw in haar geheel kan behandeld worden, dat zij evengoed als de italiaansche renaissance haar opkomst, hoogtepunt en einde heeft, al is die indeeling hier minder gemakkelijk te ontdekken.

Kwam in 1914 een kort overzicht der 17e eeuw aan het licht in de serie Uit onzen Bloeitijd, geschreven door Prof. Vogelsang, 1915 geeft een omvangrijker geschrift door Just Havelaar. Geheel verschillend van opvatting zijn deze werken; is het eerste alleen constateerend en laat het aan de lezers over hun eigen ideeën op te bouwen, het andere tracht mee te slepen, te overtuigen, de menschen wakker te schudden uit hun conventioneel „mooi-vinden”. Laat Vogelsang zien, Havelaar wil laten voelen en leeren onderscheiden het wezen van den schijn. In veel opzichten vullen beide werken elkaar aan, maar zij hadden dit nog meer kunnen doen, indien de schrijver van Figuurschilders zich meer geconcentreerd had op zijn onderwerp en zich niet zoo dikwijls had laten verlokken tot beschouwingen buiten zijn thema. In te lange betogen, begint hij met voorop gezette opinies, die hij dikwijls later weerspreekt. Gewoonlijk is hij het duidelijkst als hij nog eens in het kort zegt, wat hij eigenlijk bedoelt, dan houdt hij zich aan een korten, zakelijken vorm, zooals p. 135—136 over Steen, p. 156—161 over Rembrandt. Een dergelijk verwerken van een thema is verwarrend voor hen, die onderwezen moeten worden in het voelen van kunst. Want dat is toch het doel van den schrijver; nieuwe denkbeelden geeft hij weinig, het is een samenvatten van reeds bestaande gedachten, die men b.v. ook in de Geschiede der Materie van Richard Muther kan vinden.